

غسل دادن میت

وقتی کسی وفات یافت، باید جمعی از مردم برای غسل دادن وی مبادرت ورزند. اما در مورد وجوب غسل دادن میت، احادیث متعددی آمده است:

الف: رسول الله صلی الله علیه و سلم درباره کسی که در حالت احرام از بالای شتر افتاد و فوت کرد، فرمود: «اغسلوه بماء و سدر» (او را با آب و سدر غسل دهید). بخاری و مسلم

ب: همچنین رسول الله صلی الله علیه و سلم درباره دخترش؛ زینب؛ فرمود:

«اغسلنہا ثلاثاً أو خمساً أو سبعاً أو أكثر من ذلك».

(سه بار، پنج بار، هفت بار یا بیشتر از آن، او را غسل دهید).

در غسل دادن میت، نکات زیر رعایت شود:

۱. حداقل سه بار و در صورت نیاز بیشتر غسل داده شود.
۲. تعداد غسل ها فرد باشد نه زوج.
۳. برای نظافت بیشتر با سدر، صابون و امثال آن ، غسل داده شود.
۴. بهتر است که از کافور استفاده شود.
۵. گیسوهای زن را باز کنند و خوب شستشو دهند.
۶. موهای میت را (چه زن باشد و چه مرد) شانه بزنند.
۷. موهای زن را به سه قسمت تقسیم کنند و پشت سرش آویزان کنند.
۸. غسل را از سمت راست و از اعضای وضوی میت شروع کنند.
۹. میت مرد را مردان، و میت زن را زنان، غسل دهند. مگر در موارد استثنایی که شرح آن خواهد آمد.

دلیل موارد فوق. حدیث ام عطیه است که می گوید: مشغول غسل دادن دختر رسول الله صلی الله علیه و سلم بودیم که آنحضرت صلی الله علیه و سلم آمد و فرمود: او را سه بار یا پنج بار یا هفت بار غسل دهید و اگر صلاح دانستید، بیش از این غسل دهید. ام عطیه می گوید: پرسیدم که تعداد غسل ها فرد باشد؟ فرمود: بلی. و افزود که آخرین بار، او را با کافور و امثال آن غسل دهید و هرگاه از غسل دادن فارغ شدید، مرا با خبر سازید. ام عطیه می گوید: ما چنین کردیم. آنگاه رسول الله صلی الله علیه و سلم ازارش را به سوی ما انداخت و فرمود: بدنش را با این پارچه بیوشانید. اعطیه می گوید: موهای زینب را به سه قسمت تقسیم کردیم. در روایتی دیگر آمده است که: گیسوهایش را باز کردیم. سپس او را غسل دادیم و موهایش را به سه قسمت تقسیم کردیم. دو گیسویش را پشت سر قرار دادیم و دیگری را روی پیشانی اش انداختیم. ام عطیه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود غسل را از سمت راست و از اعضای وضو شروع کنید. بخاری، مسلم، ابوداود، نسائی، ترمذی، ابن ماجه و احمد

۱۰. پس از درآوردن لباسهای میت، پارچه ای روی آن قرار دهند و غسل دهنده نیز با پارچه یا دستکش، او را غسل دهد. زیرا در زمان رسول الله صلی الله علیه و سلم چنین می کردند. عایشه می گوید: وقتی می خواستند رسول الله صلی الله علیه و سلم را غسل دهند، بخدا سوگند، نمی دانستیم لباسهای رسول خدا را مانند سایر اموات درآوریم یا نه؟ پس از این اختلاف، خداوند آنها را بخواب انداخت طوری که چانه های همه روی سینه هایشان افتاده بود. سپس هاتفی آواز داد که رسول اکرم را با لباسهایش غسل دهید. آنگاه مردم برخاستند و رسول الله صلی الله علیه و سلم را که پیراهن بر تن داشت غسل دادند و روی همان پیراهن آب ریختند و با آن، بدنش را شستشو می دادند. عایشه گفت: اگر قبل از این می دانستم نمی گذاشتم که جز همسرانش، کسی دیگر او را غسل دهد. ابوداود، حاکم، بیهقی، طیالسی، احمد، ابن ماجه و ابن حبان. حاکم آن را مطابق با شرایط مسلم، صحیح قرار داده است.

۱۱. البته شخصی که در احرام بمیرد نباید او را مواد خوشبو زد. زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم در حدیثی که شرح آن گذشت، فرمود:

«لَا تُخَنِّطُوهُ وَلَا تُطَيِّبُوهُ رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّبًا».

یعنی در غسل و کفن شخص محرم، از مواد خوشبو استفاده نکنید. زیرا او روز قیامت لبیک گویند حشر خواهد شد.

۱۲. زن و شوهر می توانند یکدیگر را غسل دهند و هیچگونه مانعی وجود ندارد. زیرا اصل بر جواز است و علاوه بر آن، دو حدیث در تایید آن آمده است:

۱- «لَوْ كُنْتُ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا غَسَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ نِسَائِهِ». ابن ماجه و ابو

داود عائشه گفت: آنچه را که هم اکنون برایش روشن است اگر قبل از این می دانستم، رسول خدا را جز همسرانش، کسی دیگر غسل نمی داد.

۲- «رَجَعَ إِلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جَنَازَةٍ مِنَ الْبَقِيعِ وَأَنَا أَجِدُ صُذَاعًا وَأَنَا أَقُولُ وَأَ رَأْسَاهُ قَالَ بَلْ أَنَا يَا عَائِشَةُ وَأَ رَأْسَاهُ قَالَ وَمَا ضَرْكَ لَوْ مَتَّ قَبْلِي فَعَسَلْتُكَ وَكَفَّتُكَ وَصَلَّيْتُ عَلَيْكَ وَدَفَنْتُكَ». احمد، دارمی، ابن ماجه،

ابویعلی، دارقطنی و بیهقی

ترجمه: عایشه می گوید: رسول الله صلی الله علیه و سلم پس از اقامه نماز جنازه در بقیع، نزد من آمد. من سر درد شدیدی داشتم و فریاد می زدم. وای سرم! رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود: من نیز سر درد دارم و افزود: به تو چه ضرری می رسد، اگر قبل از من بمیری، من تو را غسل می دهم، کفن می کنم و بر تو نماز می خوانم و دفنت می کنم.

۱۳. میت را کسی غسل دهد که احکام آن را بهتر می داند، بویژه اگر از نزدیکان و خویشاوندان او باشد. زیرا غسل دهندگان رسول الله صلی الله علیه و سلم چنین بودند. چنانکه علی رضی الله عنه می گوید: من رسول الله صلی الله علیه و سلم را غسل دادم و به دقت مواظب بودم، آنچه که از سایر اموات دیده می شد، از وی مشاهده نگردید. رسول الله صلی الله علیه و سلم در حال حیات و همچنین پس از مرگ پاکیزه بودند ابن ماجه، حاکم، بیهقی و حاکم آن را با شرایط بخاری و مسلم صحیح میدانند

غسل دادن میت، اجر فراوان دارد، البته با دو شرط:

اول: غسل دهنده اگر چیز ناگواری از میت مشاهده کند، آن را کتمان نماید. رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: هر کس مرده‌ای را غسل دهد و اگر چیز ناگواری مشاهده کرد پنهان نماید، خداوند گناهان او را چهل بار می بخشد و هر کس برای او قبری بکند خداوند او را خانه‌ای در بهشت می دهد و هر کس کفن بیوشاند خداوند او را از لباسهای ابریشمی بهشت می پوشاند.

(روایت حاکم و بیهقی و حدیث مطابق با شرایط مسلم، صحیح است).

دوم: هدف غسل دهنده خشنودی خداوند باشد و خواستار مزد و منتظر سپاس و تشکر از مردم نباشد. زیرا خداوند، عباداتی را می پذیرد که بر مبنای اخلاص و صرفاً به منظور خشنودی او انجام بگیرد. روایات زیادی در این باره وجود دارد که ما به ذکر شش مورد از آنها اکتفا می کنیم:

۱- خداوند می فرماید:

﴿ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴾

کهف: 110

ترجمه: ای پیامبر صلی الله علیه و سلم بگو: من مانند شما انسانی هستم که خداوند بر من وحی نموده که خدای شما یکی است. پس هر کس می خواهد پروردگارش را ملاقات کند، باید عمل نیک انجام دهد و کسی را با پروردگارش شریک نگرداند.

۲- و همچنین می فرماید:

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾ بینه : 5

(آنان امر نشدند، مگر اینکه با اخلاص خدا را اطاعت کنند).

۳- رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَّا نَوَىٰ فَمَن كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَىٰ دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَىٰ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَىٰ مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». بخاری و مسلم.

ترجمه: پذیرش اعمال انسان به نیت ها بستگی دارد، پس انسان آنچه را که نیت می کند، می برد. هر کس نیت هجرتش برای خدا و رسول باشد، آن عمل برای خدا و رسول قرار می گیرد، و هر کس برای دنیا یا بدست آوردن زنی هجرت کند، هجرتش در همان جهت قرار خواهد گرفت.

۴- رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید:

«بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالرَّفْعَةِ وَالذِّينِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمَكِينِ فِي الْأَرْضِ وَهُوَ يَشْكُ فِي السَّادِسَةِ قَالَ فَمَن عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلًا الْآخِرَةَ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ». احمد و ابنه في زوائد المسند و حاکم و سند آن صحیح است.

ترجمه: این امت را به روشنی و قدرت در شهرها و فتح و سربلندی در دین بشارت بده. و هر کس از آنان که کار آخرت را برای دست یابی به دنیا انجام دهد، در آخرت نصیبی نخواهد داشت.

۵- «عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَرَأَيْتَ رَجُلًا غَرَا يَلْتَمِسُ الْأَجْرَ وَالذِّكْرَ مَالَهُ

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا شَيْءَ لَهُ فَأَعَادَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَقُولُ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا شَيْءَ لَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا وَابْتِغَىٰ بِهِ وَجْهَهُ». نسائی با سند جيد

ترجمه: ابو امامه می گوید: شخصی نزد رسول الله صلی الله علیه و سلم آمد و پرسید: کسی که هم به نیت ثواب و هم به نیت شهرت، جهاد کند. حکمش چیست؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمود: هیچ چیز (ثواب) به او نمی رسد. آن شخص سه بار سواش را تکرار کرد و رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرمود: هیچ نصیبی ندارد. و در پایان فرمود: خداوند، عملی را که فقط برای خشنودی او نباشد، نمی پذیرد.

۶- رسول الله صلی الله علیه و سلم می گوید: خداوند متعال فرموده است:

«أَنَا أُغْنِي الشُّرَكَاءَ عَنِ الشُّرْكِ فَمَنْ عَمِلَ لِي عَمَلًا شُرِكَ فِيهِ غَيْرِي فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ وَهُوَ لِلَّذِي أُشْرِكُ».

ابن ماجه

در زهد و مطابق با شرایط مسلم است

ترجمه: من بی نیازترین فرد به شریک هستم. پس هر کس عملی انجام دهد که در آن، دیگران را با من شریک گرداند، من از آن عمل، بیزارم. و آن عمل برای کسی محسوب می شود که او را با من شریک قرار داده است.

کسی که میت را غسل داده، مستحب است که خود نیز غسل کند.

رسول خدا صلی الله علیه و سلم می فرماید: «مَنْ غَسَلَ الْمَيِّتَ فَلْيَغْتَسِلْ وَمَنْ حَمَلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ».

ابو داود، ترمذی،

ابن حبان و سند آن صحیح است.
(هر کس میت را غسل می دهد، غسل کند و هر کس آن را حمل می کند، وضو بگیرد).

اگر چه ظاهراً امر فوق، دال بر وجوب غسل است. ولی بدلیل احادیث زیر می توان آن را واجب ندانست:

۱- «لَيْسَ عَلَيْكُمْ فِي غَسْلِ مَيِّتِكُمْ غُسْلٌ إِذَا غَسَلْتُمُوهُ فَإِنَّ مَيِّتَكُمْ لَيْسَ نَجَسٌ فَحَسْبُكُمْ أَنْ تَعْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ».

حاکم،

بیهقی.

ترجمه: ابن عباس رضی الله عنه می گوید: در غسل میت بر شما غسل واجب نیست، زیرا میت شما نجس نیست. کافی است که دست ها را بشوئید.

۲- ابن عمر رضی الله عنه می گوید:

«كُنَّا نَغْسِلُ الْمَيِّتَ فَمَنْ يَغْتَسِلُ وَمَنْ لَمْ يَغْتَسِلْ».

دارقطنی و سند آن صحیح است

(پس از غسل میت، بعضی از ما غسل می کردیم و بعضی غسل نمی کردیم).

کسی که در میدان جنگ شهید شود، او را غسل ندهید اگر چه جنب باشد، در این خصوص، چند حدیث آمده است:

۱- «عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ فُتِنُوا فِي دِمَائِهِمْ يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ يُعَسَّلْهُمْ وَفِي

رَوَايَةِ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَوْلَاءَ لَفَوْهُمُ فِي دِمَائِهِمْ فَانْهَى جَرِيحٌ يَجْرَحُ فِي اللَّهِ إِذَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللُّونُ لَوْنُ الدَّمِ وَالرَّيْحُ رِيحُ

الْمِسْكِ». بخاری، ابوداود، نسائی، ترمذی، ابن ماجه، بیهقی و ابن سعد.

ترجمه: جابر رضی الله عنه می گوید: رسول اکرم صلی الله علیه و سلم فرمود: آنان (شهادی احد) را با خونهایشان، دفن کنید. و در روایتی دیگر آمده است که فرمود: من گواه آنان هستم. آنان را با خونهایشان بیچانید. زیرا کسی که در راه خدا مجروح گردد، روز قیامت در حالی می آید که خون از زخمش جاری است. با این تفاوت که رنگش مانند رنگ خون است، ولی بویش بوی مشک است.

۲- «عَنْ أَبِي بَرزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ فِي مَعْرَى لَهُ فَأَقَاءَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ هَلْ

تَفْقِدُونَ مِنْ أَحَدٍ قَالُوا نَعَمْ فَلَانَا وَفُلَانًا ثُمَّ قَالَ هَلْ تَفْقِدُونَ مِنْ

أَحَدٍ قَالُوا لَا قَالَ لَكِنِّي أَفْقِدُ جُلَيْبِيًّا فَاطْلُبُوهُ فَطَلَبَ فِي الْقَتْلِ فَوَجَدُوهُ إِلَى جَنْبِ سَبْعَةٍ قَدْ قَتَلَهُمْ ثُمَّ قَتَلُوهُ فَاتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عليه و سلم فَوَفَّ عَلَيْهِ فَقَالَ قَتَلَ سَبْعَةً ثُمَّ قَتَلُوهُ هَذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ هَذَا مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ قَالَ فَوَضَعَهُ عَلَى سَاعِدَيْهِ لَيْسَ لَهُ إِلَّا سَاعِدَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَحَفَرَهُ لَهُ وَوَضَعَ فِي قَبْرِهِ وَلَمْ يَذْكُرْ غَسْلًا».

مسلم و طيالسي و احمد و

بيهقي.

ابوبرزه مي گويد: رسول الله صلى الله عليه و سلم در يکي از غزوات که غنيمت نيز بدست آورده بود، از ياراناش پرسيد: ايا کسي را از دست داده ايد؟ گفتند: بلي. فلاني، فلاني و فلاني را. سپس پرسيد: شخص ديگري را از دست نداده ايد؟ عرض کردند: خير. آنگاه رسول خدا صلى الله عليه و سلم فرمود: جليبيب را نمي بينم ، او را پيدا کنيد. آنان در ميان کشته شدگان به جستجو پرداختند. سرانجام جنازه اش را در کنار هفت جسد يافتند که آنها را کشته بود. رسول الله صلى الله عليه و سلم کنار جنازه اش آمد و بر بالينش ايستاد و فرمود: هفت نفر را کشته است و سپس او را کشته اند او از من است و من از اويم. و اين را دو يا سه بار تکرار نمود. راوي مي گويد: سپس رسول خدا صلى الله عليه و سلم دستهايش را دراز نمود و جنازه اش را بر روي دستهايش گرفت، و او تختي جز دستان رسول خدا صلى الله عليه و سلم نداشت و سرانجام قبرش حفر گرديد و در آن، نهاده شد و راوي سخني از غسل وي بميان نياورد.

۳- «عن أنس أن شهداء أحد لم يغسلوا ودُفِنوا بدمائهم ولم يصل عليهم غير حمزة».

ابوداود و حاکم و ترمذي

و بيهقي و احمد و حديث مطابق شرايط مسلم صحيح است. (شهداي احد را بدون غسل و نماز، با خون هاي شان دفن کردند. مگر حمزه که بر او نماز خوانده شد).

۴- عبدالله بن زبير در داستان شهادت حنظله ابن ابی عامر می گويد: نبی اکرم صلى الله عليه و سلم فرمود:

ترجمه: فرشتگان در حال غسل دادن رفيق شما هستند. موضوع را از همسرش پرسيد. همسرش گفت: هنگامی که سر و صدای جنگ را شنيد، بيرون رفت در حالی که جنب بود. رسول الله صلى الله عليه و سلم فرمود: بدین جهت فرشتگان او را غسل دادند.

ابن حبان: حاکم و بيهقي صحيح علي شرط مسلم

۵- «عن ابن عباس رضي الله عنه قال: اصيب حمزه بن عبدالمطلب و حنظله بن راهب و هما جنبان ، فقال رسول الله

صلى الله عليه و سلم رأيت الملائكة تغسلهما». طبراني.

ترجمه: ابن عباس رضي الله عنه می گويد: حمزه بن عبدالمطلب و حنظله بن راهب، در حالت جنابت به شهادت رسيدند. رسول اکرم صلى الله عليه و سلم فرمود: فرشتگان را ديدم که آن دو را غسل مي دادند.

[telegram.me/ahkamjanayezqeshm](https://t.me/ahkamjanayezqeshm)